

**PARTAIDETZA EREDUETATIK
ERAIKITZE KOLEKTIBORA**
**Kultura herrikoiak, ilusionismo soziala
eta jabe-gabetzea**

Javier Encina, Ainhoa Ezeiza, Lide Salbarredi, Irati Guridi
(koord.)

2. edizioa

EGUNEROKO BIZITZAREN AUTOGESTIOA 1

Donostia / Sevilla, 2015eko iraila

ISBN: 978-84-15602-12-5

Material hau edozein medio edo formatutan partekatu, kopianu, berriz banatu eta egokitzeko askatasuna duzu, baldintza hauen pean:

- **Aitortu:** Autoreak eta lanaren iturria aipatu behar dituzu.
- **Berdin partekatu:** Edukien jatorrizko lizentzia bera erabili behar duzu materiala berrerabiltzean.

Argitaratzaileak:

Ilusionista Sozialen Mintegia
Euskal Herriko Unibertsitatea (UPV/EHU)
ilusionistasozialak@gmail.com
UNILCO-espacio nómada
Ilusionista Sozialen Kolektiboa
<http://ilusionismosocial.org/>

Inprimatzailea:

Celestino Illarramendi
Donostiako Irakasleen Unibertsitate Eskola
Oñati plaza 3, z.g., 20018 Donostia (Gipuzkoa)

Azalaren diseinua: Ainhoa Ezeiza, Bitiji-Toreador de Pájaros.

1. edizioaren argitaratzailea: Ikaskidetza Sarea-Gipuzkoako Foru Aldundia, Ilusionista Sozialen Mintegia (UPV/EHU).
Argitaratzaile eta inprimatzailea: Bitiji-Toreador de Pájaros. Baterako argitalpena: UNILCO-espacio nómada, Ilusionista Sozialen Kolektiboa.

Aurkibidea:

<i>JENDEAREKIN ETA JENDEARENGANDIK PARTE HARTZEN.</i> <i>SARRERA BAT.</i> Javier Encina, M ^a Ángeles Ávila, José A. Castro, Eva Escudero, Ana Karen García, Begoña Lourenço, Dresda Enma Méndez, Rubén Montaña, Carmen Pérez, Mónica Matilde Ramírez, Ángel Rodríguez eta Juan Manuel Zaragoza (itz.: Lide Salbarredi).....	5
<i>ILUSIONISMO SOZIALAREN PRINTZIPIOEN INGURUAN.</i> Javier Encina eta M ^a Ángeles Ávila (itz.: Itziar Rodríguez, Olatz Carreira, Ainhoa Ezeiza)	17
<i>KULTURA HERRIKOIAK.</i> UNILCO-espacio nómada (itz.: Irati Guridi, Aitor Errazkin)	50
<i>JABE-GABETZEA. SARRERA BAT.</i> Javier Encina eta M ^a Ángeles Ávila (itz.: Ainhoa Ezeiza)	78
<i>HIZKUNTZAREN JABE-GABETZEA.</i> Ainhoa Ezeiza, Nahia Delgado eta Javier Encina (itz.: Ainhoa Ezeiza)	100

Itzulpen guztien orrazketa: Ainhoa Ezeiza

Irudia: Ilusionista Sozialen Mintegia eratzeko topaketak prestatzen. Donostiako Irakasleen Unibertsitate Eskola, Euskal Herriko Unibertsitatea (UPV/EHU)

Kultura herrikoiak

UNILCO-espacio nómada
Sevilla.

Itzulpena: Irati Guridi, Aitor Errazkin

Ikuskizuneko gizarte honek zentzumenak zeinu bihurtu ditu, eduki egin eta beste ezeren gainetik jarri ditu. Antonio MANDLYk dioen eran, gizarte honek bizitzaren sakontasuna azalezko objektu bihurtzen du; desio/sedukzioa, posesio; komunitatearen esparruak, baliabide; generoa (herriarena), sexu (ekonomiko); politika, pragmatikan; herri-borondatea, gehiengoaren borondatea; eta hitz egiten deneko mundua - harreman-erak - hitz egiten den mundua - eduki.

Ikuskizuneko gizarte honetan, esan dezakegu herri-kulturak globalizazioari koherentziaz eusten dioten azken aterkia direla. Globalizazioaren aurkako mugimendu alternatiboaren zati handiena globalizatu egin da eta planu berean jokatzeko ari den alternatiba bihurtu da, alderdi honen hainbat logika eta printzipio erabiltzen direlarik; Arriskua dago ahanzturan galtzeko, Boaventura de Sousa SANTOS soziologoak esandakoari segiz, zapalkuntzari aurre egiteko erresistentzia eguneroko eginkizuna da, jende ezezagunak egiten duena, arreta mediatikotik kanpo...

Duela urte asko gaude tematuta kultura herrikoiak lantzearekin gure lana pentsatzeko/sentitzeko/egiteko modu gisa, eta horretarako, hauxe hartu behar dugu kontuan:

1.- KULTURA HERRIKOIAK, KONPLEXUTASUNAREN¹ EMAITZA

Kultura herrikoiak konplexutasunaren adierazpen argiak dira, izan ere, bizitzeko modu bat izanik, ezin daitezke azaldu eguneroko espazio eta denboretan sentitu/pentsatu/egin gabe, eta errepikapen sortzailearen bidez sortzen dira etengabe. E. MORÍNek dioen eran (2001:46-47), “unitate konplexuak, gizakia edo gizartea kasu, dimentsioaniztunak dira; honela, gizakia aldi berean biologoa, psikikoa, soziala, afektiboa eta arrazionala da. Gizarteak dimentsio historikoak, ekonomikoak, soziologikoak, erlijiosoak... ditu bere baitan. Jakintza egokiak dimentsio aniztasun hau onartu egin behar du eta bere datuak bertan txertatu (...).

Jakintza egokiak konplexutasunari aurre eman behar dio. *Complexus* hitzak esan nahi du elkarren artean josita dagoena; hala da, konplexutasuna dago osotasuna eratzen duten elementuak banaezinak direnean”.

Garrantzitsua da zentzumenak zorroztea konplexutasuna ulertzeko, baita konplexutasunak eragiten dituen kontraesanak ere, hauek askotan harrapatzaileak, blokeatzaileak edota mingarriak izan daitezkeelako, edo aldiz, ahalmen berrietara bultzatuko gaituzten korapiloak izan daitezke.

“Kontraesanez bi ebazpen mota dituzte: bata itxia (*kontsentsua*) eta bestea irekia (*disentsua*). Adostasuna *modernitateari* dagokio: adierazpen bat -HABERMASEk dioenez- baliagarriagoa da hartzaileen arteko kontsentsua eragiteko gai denean. Desadostasuna *posmodernitateari* dagokio: adierazpen bat -LYOTARDen hitzetan - baliagarriagoa da hartzaileen artean askotariko adierazpenak eragiteko gai denean.

1 Sakontzeko, ikus. Edgar MORÍN (2001).

Kontsentsua konponbide itxia da. Multzo hutsa da multzo guztiek komunean duten partea. Soilik jar gaitzke ados ezerezean, hutsean. Adostasunak informazio galera dakar. Disentsua konponbide irekia da. Zerbait beharrezkoa edo ezinezkoa denean, jokoaren arauak aldatu egin behar dira, dimentsio berriak sortu ahal izateko (...).

Kontsentsuak ziurtasuna sorrarazten du, disentsuak duda. ‘Duda’ *duo+ habitare (dubbitare)* egituratik dator: bi mundutan bizi dena” J. IBAÑEZ (1997:83). Bitartekaritza sozial desiragarrien lanean, disentsua da gatazkak konpontzeko modua.

Hau horrela izan dadin, garrantzitsua da egoeraren araberako lidergoa kontuan hartzea: (irekitzea, hainbat lider denetarako LIDERRAK bezala onartzeak eragiten duen esklerotizazioaren aurrean) denok gara liderrak leku jakin batzuetan eguneroko leku eta denboretan, baina inoiz ez beti leku guztietan, egunerokotasuna deuseztatuko baikenuke. Egoeraren araberako liderrak onartuz eta animatuz, prozesuan burutu beharreko zeregin bakoitzari garrantzia ematen zaio: kultura, janaria prestatzea, ordezkari politikoak, komunikazioa... ez dago “bigarren mailako zereginik edo zeregin osagarririk”. Ilusionismo sozialak esan nahi du bizitza guztien eta bakoitzaren errespetua eta krisi egoerekiko irekitasuna. Prozesu sozialak bizitza behar duten pertsonak osatzen dituzte, baita asebetetasuna ere prozesuan.

2.- EGUNEROKO BIZITZAN MASA-KULTURA, KULTURA OFIZIALA ETA KULTURA HERRIKOIAK ELKARLOTZEN DIRA².

Kultura herrikoiak dira eraldatzeko gaitasuna dutenak: aniztasuna eta horizontaltasuna, egokitzeko, erresistentziarako eta eguneroko bizitzaz gozatzeko gaitasunari lotuta, eraldatze prozesu komunitarioen sortzaile eta indartzaile dira. Kultura herrikoiak jakintza kolektiboak berreskuratzen eta berpizten dituzte, bat-bateko trukeekin, gizarte laboreekin, elkarren arteko laguntzekin, harreman afektiboekin, desikasteekin eta ikaste berrietarako irekitzeekin batera... jakintza-iturri agorrekinak dira.

Hitz batzuk argitzearen, kultura ofiziala, masa kultura eta kultura herrikoiak bereiztu behar ditugu. Mª Dolores JULIANO (1992:7) adierazi bezala, “kultura ofiziala (...): eragin handiko elaborazioak egiteko ahalmenak ezaugarritzen du (esaterako, sistema zientifikoak edo filosofikoak) eta bere maila arautzailea. Ekarpak indibidualak jaso eta egituratzen ditu (jakintsuak, artistak). Gainerakoek jarduerak gidatzen dituzten patroi estetikoak, legalak, erlijiosoak eta ekonomikoak ezartzen ditu. Erabakitze boterea du eta prestigio handikoa da.

Masa kultura: ekoizpen eta kontsumo estandarizatuetan oinarritzen da. Nazioartean finkatutako gidalerroen emaitza da eta harreman inbertsonaletan sustengatzen da. (...) masa kulturak ez du izate autonomoa, ezta barne-antolaketa maila minimoa ere”, “pakete kulturalak” ekoitzea da bere ezaugarri nagusia.

² Sakontzeko, ikus. Javier ENCINA eta Juan Carlos MEJÍAS (1997) eta Dolores JULIANO (1992).

Kultura herrikoak harreman pertsonartekoetan eta kolektiboetan oinarritzen dira, ingurunearekin batera. Espazio eta denbora zehatzetan sortzen dira, orokorrean lokalki eta auzokideekin. Beraien mundu-ikuskerak islatu egiten dituzte, aldi berean, kultura ofizialen eta masa kulturen bazterketa eta onarpena. Oreka ezegonkor honek, kultura hauek galtzea edo beste kulturek xurgatzea. Gainera, ez dugu ahaztu behar kultura herrikoiek hainbat joera estruktural elkarlotzen dituztela: etnia, gizarte maila, lan-kultura, generoa eta adina; eta hauek elkarlotzeaz gain, aberastu eta dibertsifikatu egiten dituzte.

Masa kultura, kultura herrikoien baliabideez “jabetzen” da, akulturizatu eta alienatu arte, “herrikoi” etiketa jarriz eta kontsumitzeko “produktu-mota” bihurtuta... Baina kultura herrikoia kultura *herrikoietatik/ekin/entzat* lan egiten dute, zenbaitetan masa kulturak beretzat dituen bitartekoak/formatuak ere hartuz, dinamizatzeko eta eraldatzeko, eta horrela, estatuko eta merkatuko botereen esku dagoen monopolioa hausten dute eta bitarteko horiei erabilera desberdina ematen diete.

Ezin dugu kultura herrikoiei buruz hitz egin singularrean, ez baitago kultura herrikoi bat, askotariko kultura herrikoi asko baizik. Jesús MARTÍN-BARBEROk ondo dioen moduan (2007:86), “herrikoia ez da homogenea eta gaur egun sortzen eta azaleratzen ari den prozesu anbiguo eta gatazkatsuan aztertu behar da”. Hala, esan dezakeguna da propietate bereiztaile batzuk daudela, berezitasun batzuk, bitxikeria batzuk, ezaugarri batzuk, azken batean: puntu batzuk, garatzen ari garenak eta kultura herrikoietara hurbiltzen gaituztenak gauzak ulertu, sentitu eta egiteko modu gisa.

3.- KULTURATIK, GIZARTE LABOREEN EGUNEROKO JAKINTZA ETA EGITEKO FORMETATIK ZABALTZEN DIRA GAUZAK ERALDATZEKO AUKERAK, ETA EZ POLITIKATIK, BOTEREAREN SARE ETA DINAMIKA SOZIALETATIK³.

Gizarte laboreak jendearengandik, aniztasunetik eta eguneroko espazio eta denboren autogestiotik sortutako eraikuntzak dira, eta beren ezaugarri nagusia da eraldaketa sozialerako espazioak zabaltzeko duten indarra. Ángel CALLEk planteatu bezala (2008:40), “erresistentzia horien zati handi bati, dikotomia klasiko hauek gaindituko dituen begirada bat proposatu nahi diot: publiko/pribatu, gizarteak/bizitza, biziraupena/adierazpena/afektua, erakundeak/elkarreraginak, prozesua/proiektua, subjektua/espazioa, protesta/ sozializazioa, politikoa/kulturala.

Izen bat proposatu nahi dut: *gizarte laboreak* (“*cultivos sociales*”). Gizarte laboreak, *oinarrizko beharrak ahalik eta modurik zuzenenean asetzeko helburua duten sareak dira, espazioak eta harremanak sortzeko orientazio esplizitu eta argia dutenak*. Gizarte laboreak mikro-gizarteak dira, *bizitza-forma berrien ernamuinak*”. Bizitza-forma hauek ikuspegi kulturaletik elkarlotzen dituzte eremu ekonomikoa eta politikoa, kosmobisioak sortuz, eguneroko arazoan atak konplexutasunetik zabaltzen dituztenak.

Politikoa, ordea, etengabe ixtea da oposizio zentraletik; Carl SCHMITTek planteatzen digunez, “oposizio zentrala” beste oposizio batetik eratortzen ez dena da, edo beste oposizio batera murriztu ezin dena. Politikoa adiskide-etsai aurkaritzak

3 Sakontzeko, ikus. Javier ENCINA eta beste (2004) eta Ángel CALLE (2008).

ezaugarritzen du, ona-txarra, ederra-itsusia, errentagarria-ez errentagarria antitesien moduan (edo, alternatiba gisa, erabilgarriaren eta mingarriaren artekoa), horrela osatzen dira sektore moral, estetiko eta ekonomikoen oposizio zentralak, hurrenez hurren. Politikoa denak eta euren harremanen domeinu publikoak dena adiskide-etsai moduan biltzen du, harremanak sinplifikatuz; horregatik, SCHMITTEN ustetan (1984:6), oposizio zentral honek eragiten ditu aurkakotasunik handienak. «'Politikoa'ren momentua banaketaren intentsitateak zehaztuta dator, elkartze eta banantze erabakigarriak egiaztatzen baitira horren arabera». Ez da etsaitze huts eta sinplea, adiskidea eta arerioa bereizteko aukera baizik, eta horrela, adiskidea eta arerioa suposatuta ahal izatea.

Ikusten dugun bezala, politikoa sinplifikatzailea eta aprioristikoa da, eta ez ditu aintzat hartzen konplexutasunaren eta eguneroko bizitzaren irakaspenak. Zenbaitetan, gizarte laboreak bukle atzeragarri horietan erortzen dira, une zehatzetan sistemak indar hori harrapatzen du, instituzionalizatzen du eta laboreak zeuden lekuan sareak, ordezkariak, ahalduntzea eta boterearen utzikeria sortzen dira. Como Eraldatzeko ahalmena urtu egiten da.

Estatuak eta Merkatuak boterea erosten dute, kolektiboa LIDERRENGATIK ordezkatzeko dute, truskiltzat jotzen dute herrikoia dena, kulturala azpiko mailan uzten dute geldirik, taldeen estimuari eraso zuzena eta mingarria eginez... kultura herrikoia geldiaraziz, azpijanez, deuseztatuz, kaltetuz..., "behetik" sortzen den eraldaketarako saiakera oro instituzionalizatuz. Raúl ZIBECHIK (2008:110) adierazi bezala, "erakundeak etengabe sortu nahiak, maila baxuenen eremu sozialak egituratu nahi izateak, mundu honetako ertz iraultzaileen mugatzea besterik ez du lortu, egoera 'normaldu' nahian. Zentzu horretan nago kapitalismoaren norabide berean joan garelakoan".

Lokalki egingo den edozein eraldaketak egunerokotasuneko espazio eta denboretatik abiatu behar du; bertan jaiotzen dira beldurrak, ziurtasunak eta masa kulturak eraikitako idealaren ezberdinak izatearen poztasunak; eguneroko espazio eta denborek askotariko egoeretan parte hartzeko aukera eskaintzen dute, norbanakoaren aldaketan laguntzen dutenak eta kolektibotik eraldatzea ahalbidetzen dutenak; izan beharra sortzen da, ez kanpoko ariketa gisa (inposatutakoa/ontzat emandakoa), baizik eta autoeraikitako eta autogestionatutako konpromiso gisa, IZATEARI utziz eta EGOTEAN biziz

4.- ERREPIKAPENEZ SORTZEA EGUNEROKO BIZITZAN⁴.

“Gizateriaren abentura ezezaguna errepikapena da kosmosaren abentura ezezagunaren esferaren barruan, guretzat pentsaezina zen ustekabe batetik jaiio zena, eta sortze eta deusezte etengabe jarraitzen duena”. E. MORÍN (2001:100).

Ez dago egunerokotasunik ez baduzu parte hartzen bizitzen ari zaren horretan, bestela, ikuskizun da, beste batzuek bizi dutena ikusi eta entzun besterik ez duzu egiten, baita zeure bizitza ere, ikuskizun bihurtuta. Gainera, ikuskizunaren gizarteak eraldatzeko pizten den gogoia bideratu egiten du eta bere eremura eramaten du, negozio bihurtzen du eta horrela, zeozer aldatu nahi bada, ordaindu egin behar da, hori oso presente dugu egunero, egunerokotasunean sartuta dago eta jende asko asebetetzen da horrela. Banakako ekintza bat, inorekin harremanik izatea eskatzen ez duena, ikusi eta entzutearekin nahikoa dena, zure dirua ematearekin nahikoa dena, eta

4 Agerikoa bada ere, soilik MORÍN (2001) eta FREUDen (1984) esaldi solteak aurkitu ditugu; badirudi lanerako zabalik dagoen eremua dela.

horrekin justifikatzen duzu borrokan zabiltzala gauzak aldatzeko. Ikuskizunaren gizarteak halako trikimailuak ditu.

Egunerokotasuna etengabe zure identitatea gutxiagotzea da. Bizitzan parte hartzeak besteekin inplikatzeko eskatzen du. Egunerokoa ez dena IZATEA da, gauzak pasatzen ikusten dira. Egunerokoa pentsatzea, sentitzea eta egitea da, aldi berean, bereizketarik egin gabe. Egunerokoak desordenatzen du, kaoserantz zabaltzen du. Ikuskizunak ordenatzen du eta antolatzen, itxi egiten du subjekturik gabeko banakotasunaren diktadurarantz (norberekoikeriarantz, masarantz...). Ikuskizuna ezin da aldatu.

Ematen du egunerokoa beti berdina dela, errutina ematen du, baina benetan ez da horrela, ez da beti gauza berberei buruz hitz egiten, aurreko egunetan hitz egindakoa sustatzen da, janaria ere aldatzen doa... gauza berriak sorrarazten dizkizun errepikapena da. Sortutakoaren gainean berritzen da etengabe. Ikuskizunaren gizartea, ordea, zure eguneroko bizitza bere horretan eusteko egina dago. Erlazionatzen ez zarenez, soilik ikusi eta entzun, ezin duzu erreazionatu. Hamahiru zentzumenetatik, aldiz, etengabe eraldatzen da.

“Analisia eremu globaleko ekintza dramatikoetan zentratzeak, hau da, herrialde zentraletako hirietan gertatzen diren ekintza horietan, komunikabide globalen arreta erakartzen dutenak, ahaztarazi egin diezaguke zapalkuntzarekiko erresistentzia eguneroko zeregin bat dela, arreta mediatikotik at dagoen jende anonimoak egiten duena, eta erresistentzia hori gabe, mugimendu demokratiko transnazionala ezin da autosostengatu...” Boaventura de Sousa SANTOS (2007:43), eta ikuskizun bihurtzen da.

Eguneroko bizitza masa kulturarekin nahastea askotan, benetan merkatutik eta estatu hegemonikotik nahi dena eguneroko

bizitzaren kolonizazioa denean, eta kultura herrikoiak masa kulturak ordezkatuak izatea. Benetan, eraldaketaren teoriko askok eguneroko bizitzak suposatzen duen esklabutza eta alienazioa haustea proposatzen dute; eta horrela, antagonistatzat jotzen dituzten horiek helburuari laguntzen diote.

Estrategia sortzaile hauek guztiak, egunerokotasunean bizitzen segitzeko sortzen joaten direnak, errepikapenaren helmuga posibleekin lotuta daude. FREUDEk (1984), errepikapen ludikoa eta errepikapen konpultsiboa bereizten ditu, bigarren honek hainbat ekintza eta ezaugarri kliniko dituzten kideen artean gertatzen baitira. Identitatearekin jolasaren bidez berriz aurkitzea gozamen iturri da, baina errepikapen konpultsiboaren aldean, errepikapenaren beraren bilaketan gertatzen da desberdintasuna. Errepikapen sortzaile ludikoak egonkortasunerako joera zalantzan jartzen du eta aldaketa, bizitzarako ezinbesteko ezaugarritzat hartzen du. Ekoizpen esanguratsuaren berme da, esteka sinbolikoarena. Subjektuak, errepikapen horretan, jokoan jartzen du egonezina, ondoeza, mina, nahastea eragin dion edo eragiten dion guztia; *modu horretara inpresioaren intentsitatea zabalpizten du (“abreacciona”) eta, nolabait esateko, egoeraren jabe giten da. Zabalpizte hitzararen esanahia aztertzen hasten bagara, pentsa dezakegu ahalduntzea, jabe egitea, egoerak menderatuta edukitzea dela. Sormen ludikoaren prozesuan, ireki eta pizteko keinuak, heterogeneotasunaren botere bat aktibatzen du, zentzumenen askotariko artikulazioak eragiteko ahalmena duena.*

5.- HARREMAN MODUAK EDUKIAK BAINO GARRANTZITSUAGOAK DIRA⁵.

Zientziaren betaurrekoak jartzen baditugu, eguneroko espazio eta denboretan, gauzak jendearengandik eta jendearekin egingo ditugu, *a priori* helbururik gabe lan eginez, eguneroko bizitzaren autogestiotik/arekin.

Edukiak elkartzeko aitzakia baino ez dira, harreman-erak dira kultura herrikoiak definitzen dituztenak. Inportanteena da harreman-moduak aldatzea, ez pertsonak. Hori da gauzak kultura herrikoietatik aldatzea posible egiten duen arrazoietako bat. Harreman moduak aldatuz, eraldatzen ari gara, edukiak aldatuz kamuflatzen ari gara. Harreman moduak aldatuta eraldatzen ari gara, edukiak aldatuta kamuflatzen ari gara (askapen diskurtsoak eman daitezke eta harreman pertsonaletan esklabutza eragiten).

Askotan, kultura herrikoiak pasibo eta apatikotzat jotzen dira, erakundeen deialdi formatuaren aurrean bertaratzen ez direlako (erakunde politikoak, sindikalak, sozialak...). Baina kultura herrikoiak beste harreman-modu batzuen bitartez mugitzen dira eta hortaz, parte hartzeko moduak ere desberdinak dira.

Raúl ZIBECHIk (2008) hainbat bereizgarri kokatzen ditu, espazioak *parte hartzeko guneak* izan daitezen, sektore herrikoiak beren bizitza ekoizten duten guneak, erakunde burokratiko handiak gaindituz eta mobilizazioetan leku nabarmena izateko; hauek dira bereizgarri horiek:

⁵ Sakontzeko, ikus. Raúl ZIBECCHI (2009) eta Jesús MARTÍN-BARBERO (2009).

- Autogestio kolektiboranzko espazio horizontalak, mendetasunik gabeak, hierarkiarik gabeak, buruzagirik gabeak: “denon artean... dena”.
- Etengabeko elkarrizketetako espazioak, trukeak, elkarreaginak, elkarrekintzak, etenaldiak... gertutasuneko giroan gertatzen direnak, itxurazko desordenean.
- Espazio malguak, aldakorak, autonomoak, errebeldeak, sortzaileak, integralak eta aniztasuna integratzen dutenak, funtzio askotarikoak, egitura finikorik ez dutenak eta egunerokotasunetik bereizigabeak, forma egonkorrik gabekoak eta lanaren zatiketa egonkortuta ez dutenak.
- Barrutik kanpora zabaltzen diren espazioak, mundu herrikoian jada existitzen denetik abiatzen direnak, eguneroko bizitza ikuskizunera murriztera saihesten dutenak...
- Zapalduen egiteko ahalmena indartzen duten espazioak, arrailadun espazioak, sistema hegemonikoan zanpatuen erresistentziak eragindako pitzadurei esker, espazio autonomoak.

Parte hartzea ez da bozkatzeta ezta soilik bizitzea ere, hori ez da nahikoa zombikeria sozialeko egoerak apurtzeko (erdia kamera begi / erdia heriotz soziala: beren belarrietatik haratago ikusten ez duelarik), horretarako, garrantzia eman behar zaio lan kolektiboari, hamahiru zentzumenak martxan jarriz, eta horrela ezinezkoak bizitzera hurbildu.

6.- SIMULAKROAK: POSIBLE DENAREN SEGURTASUNETIK EZINEZKOAREN ITXAROPENERA MUGI GAITEZEN EGOKITZEKO DUGUN AHALMENA⁶.

“Simulakroa dinamismo iraunkorra da, etengabeko jarioa.”
Carlos MARTÍN CARÍN.

Simulakroek, ustez bizitza errealean bizi ezin ditugun gauzak biziarazten dizkigute, baina momentu horiek bizitakoan, ezinezkoaren itxaropena paraliza ez dadin eragiten digute. Simulakroek biziraunarazten laguntzen digute. Esperientzia ezberdinak sentitu/pentsatu/ekiteari “uko egitearen ukapen” dira. Ukapen hauen “birusa” gizartean sartzen denean, erreproduzitzea errazten dute, baina ez du esan nahi irekita dagoela, baizik eta “ez dagoela paralizatuta”, esperientzia hori grabatuta geratzen da hurrengo baterako, baina berez ez du ezer egingo ez bada kutsatzen... Ezinezkoaren itxaropenerantz irekitzen dute.

Simulakroek “fikzioaren eta errealitatearen arteko mugen disoluzioa suposatzen dute, (...) alegia, bizipenak jakintza afektibo eta esperientzia bilakatzeko aukerak dira, (...) «esaten ez denaren» kontakizuna eskaintzen dute; hitz egiten ez den harena”. Rocío GÓMEZ ZUÑIGA eta Julián GONZÁLEZ MINA (2003:4-5).

Barreek desitxuratu egiten dute, itxuraz, *izana*, lehen aipatu duguna, eta *egona* eragiten dute bere osotasunean, identitatetik identifikaziora pasaz une jakin batean, zentzumen fisikoekin, afektibotasunarekin, gertutasunarekin, egokierarekin, eta era

6 Sakontzeko, ikus. Rocío GÓMEZ ZUÑIGA eta J. GONZÁLEZ MINA (2003).

berean, jarioitasunez eragiten ditu guztiak, haiek afinatzen hasten da.

Horrela, zentzumen leherketa honen bidez, barreak atearik zabaltzen dizkie simulakroei, eta orduan pauso bat ematen da aurrera, kolektiborantz. Ezinezko gauza bat egiteko egokiera jakin bat baliatzeko ausardia izan aurretik irribarre konplizeak eragiten ditu. Horregatik diogu barrea ezinbestekoa dela kultura herrikoietan gizartea eraldatzeko.

Hauek dira barrearen indartzaile gisa identifikatu ditugunak:

- Jatekoa-edatekoa.
- Maitasuna-sexualitatea.
- Institutuzioen aurkako bortizkeria eta berdinen gizartea.

Indartzaile hauek jatetxe batean bizi ditzakegu, edo gure bizitzaren sukalde propioetik. Hala, barretik abiatuta egunerokotuko dugu zorientasuna ere, hau da, bizipozari bidea zabaltzea; **pozik gaude** eguneroko gauza eta uneekin, **zorientsu izateko**, aldiz, ikuskizunaren *aprioria* ezarri behar diogu momentuari (bizi gabea bizitzen ari garenaren gainetik).

Hori da eragiten duena NIETZSCHErentzat egia hutsa baino gehiago izatea bizitza, samina baino gehiago izatea. Sufrimendu eta bizipen beldurgarritz beteta egoteaz gain, bizitza poztasun, plazer eta jolasez beteta dago. Soilik maitasunak du ezagun poztasunaren eta sufrimenduaren arteko nahasketa arraro hori, plazeraren eta minaren artekoa. Eta ez da umorea baino modu hoberik sentiberatasuna bizirik mantentzeko.

“Mingarriaren tiraniakeriaren” aurka, ironia baino errezeta hoberik ez da, horixe zen CHAMFORTen proposamena; arima "sakon, ilun, mingarri eta sutsu" hori, barrea sendagarri gisa epaitzen zuena eta "galdutzat ematen zuen barre egin ez zuen eguna".

7.- JABE-GABETZEA, ASKATASUNA ETA DUINTASUNA⁷.

“Jabetza pribatuak horren inozo eta partzial bihurtu gaituenez, objektu bat soilik da gurea bere jabe egiten garenean, geureganatzen dugunean, guretzat kapital gisa, ondasun gisa existitzen denean, edo zuzenean janda, edanda, jantzita, habitatuta, etab... daukagunean. Horrela, zentzumen fisiko eta intelektualak zentzumen horien guztien besterentze sinpleaz izan dira ordezkatuak: edukitzeko zentzumenaz” Carlos MARX (1981:140).

Nola mugitzen dira kultura herrikoiak jabetza pribatuaren eta jabetza kolektiboaren tentsiopean, askatasun pribatu eta askatasun kolektiboarenean?... Eta apur bat zehatzago... Zer gertatzen da jabetza pribatuaz mintzo garelarik, pertsoneri egiten badiegu erreferentzia, kontu materialei egin orde?

Julia VARELak XII. mendeko Europan kokatzen du sexuen arteko hierarkizazio berri baten hasiera, ahaidetasun harremanak aldatzearekin batera. Horrela, garaiko filosofia humanistak, ezkontzarekin eta ezkontza estatu modernoan artikulatzearekin, feminizazio-gailu hori ezartzen du. Senar-emazte eredu monogamoak, Trentoko Kontzilioak (1563) gerora ezarriak, aipatu feminizazioa egonkortzea ekarriko du; lehenak bigarrena ainguratuko du, alegia. Eta era berean, naturak berak eta emakumearen gorputzak sexuen arteko desorekaren naturaltzea ekarriko dute. Garai hartako “emazte kristau perfektua”ri buruzko tratatuek gaitzetsi egiten zituzten emakume nobleen maitasun bizipen libreak eta independenteak. Eta emazte ezkondu perfektuen kontrapuntu emakume “gaiztoak” dira: prostituten eta sorginen irudia

7 Sakontzeko, ikus. Rosa ALCÓN eta Marta DOMÍNGUEZ (2007) eta Raúl ZIBECCHI (2007).

baliatzen da emakume multzo handi horri erreferentzia egiteko, elizaren eta harreman monogamoen morrontzarik onartzen ez zuten emakume herrikoiak guztiak. Emakume hauei ‘kontrolerako teknologia gogorak’ ezarri zizkieten fraide dominikoeak eta frantziskotarrek, baita Inkisizioak edo prostituzio-etxeek ere, emakume hauek zituzten ‘jakintzak suntsitzeko’.

*“Inoiz ez dut jabe izateko nahia izan,
ezta zanpatzaile ere...
libre, beti utzi zintudan libre
maiteena dudana askatasuna bada
zertarako nahiko zaitut giltzapetuta
niretzat sekula izan ez bazara jabetza bat”
Aceituna sin hueso*

Genero harremanetan, parte bat aldatzen denean, harremanaren norantza aldatzen da, eta aldaketa horrek beste partearen edo parteen aldaketa dakar, ezinbestean. Garrantzitsua da banandurik lantzea. Denda batean sortzen den emakume arteko elkarrizketa bat asko aldatuko litzateke gizonik aurrean balego, eta harremanak ere aldatu egingo liriateke. Gauza bera baina alderantziz taberna batean. Baina hori bezain garrantzitsua da elkarrekin lantzea eguneroko espazio eta denboretan. Hau espazio eta denborek eta duten esanahiek zehazten dute, eta egunero landuz eta hausnartuz eraldatzen doa, bereizketa artifizialetera jo gabe edo topaketa gerta dadin “indar egiten” ibili gabe.

Emakumeen joera da elkarri laguntzeko eta kooperatzeko loturak egitea, hau da, talde edo sare informaletan elkartzen gara, geure eguneroko bizitza gestionatzeko. Harremanetarako modu hauek defendatu behar ditugu diskurtso instituzionalek proposatzen dituzten moduen aurrean, esaten baitute, partehartze orotarako beharrezkoa dela talde formalak eratzea:

izan emakumeen elkarteak, izan parekidetasuna kargu politikoetan, edo beste zernahi izan. Jende askok uste du hau ez dela generoa lantzea, ez delako esplizitua, ez dagoelako diskriminazio positiboa, ezta *mainstreaming* ere.

Noraino dira posible kultura herrikoietan gorputzen eta pertsonen askatasuna?, Norantz ibili nahi dugu? Kultura herrikoiek tregoa ematen digute hainbat erresistentziaren bidez... kultura ofizialak eta masa kulturak, ordea, beste muturrerantz doaz. MARXen ikusmoldearen arabera, jabetza pribatua da gizarte-boterearen iturri nagusia. Orduan, kultura herrikoekin eguneroko bizitzaren autogestio kolektiborako prozesuez mintzatzea, askatasuna oinarri, maila guztietan jabe-gabetze prozesuak eraikitzea da. Kultura herrikoietan hainbat erresistentzia forma aurkitzen ditugu, gorputzen bitartez jabetzari aurre eginez, eta askatasun kolektiboaren defentsan (adb.: *yamakasi*, kontsumorik gabeko kirola, sekretupean konpartitzen diren elkartasun loturak).

Sortzeko aukerak egotea nahi badugu, jabe-gabetzea ezinbesteko baldintza da: zuk zati bati egiten diozu aurre, eta beste batek beste zati bati, eta hala, eraldaketarako aukera sortzen da. Ikuskizunaren gizarteak ahalduntzea sustatzen du, eta horrek erakargarritasuna sortzen du maila psikologikoan, norberak kontrolatzen baitu bere burua: zeuk kontrolatzen duzu zeure burua, zarena zara, ezer trukatzeko aukerak kanpoan utzita.

Gutasunaren aldarrikapena da kontsumo gizarteak ezabatu nahi izan duena sinplifikazioaren, manipulazioaren eta indibidualizazioaren bitartez, banakoak masa-kulturarekin identifika daitezten bilatuz, kolektiboki eraikitako gutasunaren ordez, *ni sozializatu* bat eratuz (familia katalizatzaile gisa erabilia), hau da, banako bat berdingabea sentitzen dena eta, aldi berean, (kontsumoaren bitartez) sozialki *baztertu gabeen*

artean identifikatzen dena. Gutasun hori ezabatzearen utzi du teknokraziak, hain zuzen ere, diskurtso ideologikoa eta horregatik hartu du banakoaren askatasuna hitz ematen duen ideal zientifiko-teknikoaren aldarrikapena; masa-kulturak babestuta, eguneroko bizitza modu desestrukturatu eta bertikalean gaindiazten du. Horren aurrean, egunerokoa gizarte labore propioen bitartez eta horizontala bereganatzeko dituen moduen bitartez transzenditzen denean, kultura herrikoiekin topatzen gara eta beren modu anbibalente eta dezentratuez egindako eraikuntza alternatiboekin.

Abiapuntua beti sortzen da EZ esatetik: “Indibidualizatzen gaituen desordenari EZ!”, “EZ diezagutela kendu PER⁸ laguntza!”, “Gerrarik EZ!”, “EZ dugu mundu hau nahi, beste mundu bat da posible!” Alegia, ezin naiz bakarrik bizi edo ezin dut, eta horregatik, ezin dut bakartu nazaten onartu; horrek beste banako batzuekin bat egitera narama eta baieztapen pertsonaletatik erabaki kolektiboetara egiten dut jauzi (identitatetik identifikazioetara).

Horrez gain, bai estatu komunismoak bai ongizatearen gizarteak erakutsi dute estatuak edota merkatuak ezin dutela mundu duinik sortu; biek sartzen dutelako estatuaren eta merkatuaren existentzia gizartetik aparteko zerbait bezala, kaosaren indibidualizatze prozesua indartuz eta jendea bere egiteetatik bananduz, bere bizitzaren kontroletik aldentuz.

Gure ekintza ez da zentratu behar boterea lortzean (berpizkuntza bultzatzen den abanguardia izan, alderdi politiko bat sortu eta hauteskundeak irabazten dituen abanguardia

⁸ Itz. oharra: PER (*Plan de Empleo Rural*) Espainiako Gobernuak 1986an ezarritako plan bat da jorنالariei subsidio bat esleitzen diena lanaren truke. Jendea landa-ingurura lotzen du laguntza honek, baina Andaluziako jorنالarien mugimenduak sistematikoki laguntza honen kontra egin du, duintasuna lapurtzen dielako.

izan), ezta ahalduntzean ere (azken batean, boterea hartzea da, normalean logika azpiratzaileen testuinguruan); botereuztearen autogestio kolektiboan baizik, boterea deuseztatzearen ortzemuga utopikoan. Autogestioak begirada aldatzen digu, boterea hartzetik pentsatu/sentitu/egin ahal izatera, eta horrek jakintzak, trebetasunak eta nahiak inplikatzeko ditu. Gainera, beti fluxu sozialean jatorri duen dimentsio kolektiboari egiten dio erreferentzia, besterekin eta besteren egite/pentsatze/sentitzeetan.

Boterearen autogestio kolektiboa eraikitzen joateko (jabe-gabetzea), lehenik erresistentzia behar da, bai oposizio/kontzientzia mailan, bai elkarreragin sortzailean. Bigarrenik, haustura behar da berrikuntzara zabaltzeko; proposamen berriak sor daitezen identitateari uko egin eta identifikazioak sustatuko dituztenak. Eta hirugarrenik, partaidetzarako bideak zabaltzea behar dira prozesuan eraiki behar diren aurka-egite/elkarreragin/berrikuntzari forma emateko, egiten joaten diren askotariko ekintzen bidez.

8.- EKONOMIA HERRIKOIAK⁹.

Pentsa liteke aurrerapen onargarriak azaleratuko direla ekoizpen eta erreproduktzio sistema batetik edo hainbatetik mantenua eta denon bizitzaren erreproduktzio areagotua duintasunez eta justiziaz ebazteko beste modu bat sortuko dutenak trantsizio luze batean artikulatuta.

J. L. CORAGGIO

9 Sakontzeko: José Luis CORAGGIO (2010)

Subsistema	Logika/Norantza	Eragileak
Enpresa ekonomia	Kapitala metatzea	Enpresak eta <i>lobbieak</i>
Ekonomia publikoa	Legitimitatea metatzea	Sareak, alderdi politikoak eta aparatua
Ekonomia herrikoiak	Eguneroko bizitzaren erreproduzio areagotua	Gizarte laboreak, familia...

Autoreek egindako taula, J. L. CORAGGIO eta Javier ENCINAREN lanetan oinarrituta

Eskema honetan, ekonomia herrikoien parte direnak honakoak dira: besteren lanaren ustia ketatik bizi ez diren unitate etxetiarrek, edo metatutako aberastasunetik bizi ezin direnak (pentsio-funtsetako inbertsioak barne), eta ondorioz, beren kideek lanean jarraitu behar dutenak bizitza-kalitatearen batezbesteko aurreikuspenak betetzeko, nahiz eta kide guztiek edo zenbaitzuek beste bi sistemetan lan egiten duten.

José Luís CORAGGIOk planteatzen duen modura (1993:21-23), "Oinarri hauetan eraikitzen den ekonomia herrikoien ikuskerak marko kontzeptual bat eskatzen du **osotasun nagusi eta bideragarri gisa ulertzeko** baliagarria izango dena. *Giza-kapitala* hemen ez da ikusten metaketaren logikan ustiatu daitekeen kanpo-baliabide gisa, baizik eta pertsonarengandik, unitate etxetiarretik eta, hedaturaz, komunitatetik bereizezina den ondare gisa, eta bere garapen eraginkorrak kideen bizikalitatea *berehala* hobetzea dakar (...).

Ekonomia etxetiarreko baliabideak ez dira mugatzen lanaren energiara (bere elementu ukiezinekin batera: trebetasunak, gaitasunak, ezagutza teknikoak, antolaketakoak, eta abar);

aktibo finkoak ere hartzen ditu bere baitan –lurrak, etxebizitza, bizitzeko, saltzeko edo ekoizteko lokala; tresnak eta instalazioak; kontsumorako gailuak; eta abar-. Komunitatean, ekonomia etxetiarrei bestelakoak atxikitzen zaizkie: lur komunalak, azpiegitura fisikoak, zerbitzuen zentru eta sareak, erakunde sozialak orokorrean, eta abar. Aktibo eta gaitasun horiek formatuak dira, metatuak edo egokiak helburuaren arabera, ahalik eta baldintza onenetan egoten direnak, marko kultural bakoitzean. “Metaketa” horrek ez die erantzuten ondasunen metaketa kapitalistaren legeei. Elementu batzuek merkatuan balio berrerosgarria izan badezakete ere, beren erabilera balioa nagusitzen da, edo larrialdietarako erreserba gisa dute benetako balioa”.

9.- KOMUNIKAZIOA ETA AHOZKOTASUNA.

Lau komunikazio motaren inguruan aritu gintezke: ofiziala eta masiboa (komunikazio menderatzailea eratzen dutenak), herrikoia eta alternatiboa (bi erantzun/erresistentzia modu desberdin eratzen dutenak). Azken hauetan jarriko dugu arreta¹⁰.

Komunikazio herrikoiak eta komunikazio alternatiboak bi ikuspegi desberdinetatik partekatzen dute kezka eta ezinegon bera: errealitatearen eraldaketa. Arriskutsua da, ordea, komunikazio herrikoia eta komunikazio alternatiboa zer diren zehaztasunez mugatzea; berez, gai hauetan aritzen diren ikerlari eta teorikoek askotan nahasten dituzte, ez baitago muga argirik. Hala ere, komunikazio modu hauek ezaugarritzen dituzten funtzio, premisa eta lan egiteko moduak ezagutzea

¹⁰ Komunikazio-era hauetan sakontzeko, ikus. Beatriz LUQUE eta Javier ENCINA (2007) eta Javier ENCINA eta beste (koord.) (2009) eta Jesús MARTÍN-BARBERO (2010).

ezinbestekotzat jotzen dugu, izan ere, euren arteko desberdintasunak ez ulertzeak eta komunikazio modu bakoitzaren abiapuntua eta aritze zehatzean existitzen diren mugak zeintzuk diren ez jakiteak jendearekin egiten den lana paralizatzea suposa dezake, eta baita benetako komunikazio modu transformatzaileak lantzeko ezintasuna ere.

Komunikazio modu hauei buruz hausnartzean topatzen ditugun zenbait desberdintasun aditzera eman nahi ditugu, gako direla uste baitugu:

- Komunikazio herrikoa, posible denarenganako konfiantzaren eta ezinezkoaren itxaropenaren arteko tentsio dinamikoan kokatzen da: ilusionismo soziala praktikan jartzean datza, itxuraz ezinezkoa dena posible egiteko. Alternatiboak, ostera, eredu desberdin bat bilatzen du, beste eredu bat, egungo moduak ukatuz/baztertuz..
- Komunikazio herrikoiak masa-komunikabideekin erlazionatzeko moduak izaten ditu, eguneroko denbora eta espazioetarik abiatuta; komunikazio alternatiboak, ordea, komunikazio prozesuen logikak transformatzea suposatzen du. Hortaz, lehenengoa komunikazio logika nagusien errebertsioan oinarritzen da, eta bigarrena, aldiz, hauen subertsioan.
- Komunikazio herrikoiaren eta alternatiboaren artean dagoen beste desberdintasun funtsezko bat da komunikazio herrikoietan lan egiten denean urruntzea eta identifikazioa bilatzen direja aldi berean, eta alternatikoan, ordea, banandu egiten ditu biak.
- Lan egiteko bi modu hauek, halaber, bi muga garrantzitsu topatzen dituzte, elkarren arteko ezinulertzea eragiten dutenak: alternatiboak masa-kulturaren eta kultura

herrikoien arteko nahasmenduan aurkitzen du muga. Herrikoiak, bere aldetik, adierazpide ofiziala eta alternatiboa antzekotzat jotzen dituzenez, ez da kapaz bataren eta bestearen mezuak bereizteko.

Alternatiboaren eta herrikoiairen arteko desberdintasun nagusiak zeintzuk diren ulertzeak eta bakoitzaren mugak ezagutzeak posible egingo du komunikaziotik abiatzen den bestelako eraldaketa mota bat posible egiteko tresnak eta lan egiteko moduak garatzea. Horretarako, bereziki azpimarratzen dugu bi komunikazio era hauen artean zubiak zabaltzearen garrantzia.

Honela ulertzen den komunikazioa, komunikazio prozesu eta sorkuntzaren ulertze klasikoarekin alderatuz, eraldaketa prozesuen gune bilakatu behar da, eta ez elementu gehigarri edo aldagetaren zerbitzuan dagoen baliabide huts gisa soilik, ekintza komunikatiboan bertan aktibatzen diren prozesu eta elkarrizketa hezitzaileen alde eginez. Hau gertatzeko, komunikazio modu alternatiboa eta herrikoia adiskidetu behar dira, eta ondorioz, inplikatzeko du *pentsemendu konfrontatzaile-dikotomizatzailetik alde egitea, txuria ala beltza, komunikazio ona/benetakoa eta komunikazio txarra/atzeritartzailea*. Horrek esan nahi du ezin dela kosta ahala kosta masiboa dena alde batera utzi, baizik eta eguneroko denbora eta espazioetatik abiatuta, bitartekari sozial bezala duen indarra aprobetxatu. Hartara, komunikatzeko erak zaindu egin behar dira, kultura masiboan erabiltzen diren estetikak eta narratibak baliatu behar dira gozamen eta komunikazioa gerta dadin, mezuaren edukia ezinbesteko den elementu bakartzat jotzeko obsesioen aurrean.

Eraikitze prozesu kolektiboetan, ez da inolako komunikazioa inposatu behar, desiratua izan behar du, eta desira honek eraman behar du berarekin komunikazioa eskuratzea. Hain zuzen ere, Jesús MARTÍN-BARBEROk planteatzen du talde eta

klase zapalduenek edo azpiratuenek/menderatuenek hartu behar dutela hitza, komunikazio zapaltzaile edo menderatzailearen forma eraldatzeko helburuz: hau da, – VIDAL BENEYTOren hitzetan ondo azaltzen duen bezala– *alternatiboak nahitaez herrikoa sor dezala, menderatze-makina bihur ez dadin*. Hausnarketa hau informazioa ekoizteko egitura menderatzaileei egiten zaien kritikatik baino ezin da etorri, egitura hauek komunikatzeko moduak merkantzia huts gisa zehazten baitituzte.

Eguneroko bizitza berriz asmatzeko eta bere balioa nabarmentzeko abiapuntua esperientzien berreskuratzea, bizipenen autogestioa eta oroimenaren berreraikitzea da, eta horretarako, oso garrantzitsua da komunikazioa eta ahozko adierazpidea. Abiagunea eta egunerokotasunaren kolonizazioa geldiarazteko lehen balazta. Hortik aurrera, abilezia kolektiboak jarri behar dira martxan, egokieraren eta sentikortasunaren zentzumenei lotuta; momentu oro jakin dezagun norantz *ixten dugun irekitzeko* (“*cerrar para abrir*”), ze *ixteko ixten* badugu, fosilizazioa sustatuko dugu, eta *irekitzeko irekitzen* badugu, soilik beherantz ireki daitekeela kontuan hartu gabe, masa-kulturaren baloreak sustatuko ditugu.

Ahokotasuna ez da idazten ez dakiten pertsonen adierazpidea, boterearekiko duten posizio asimetrikoa dela eta, euren istorioak ahoz baino adierazi ezin dituztenen pertsonen adierazpidea da; jabetzarik gabeko pertsonen modua da, dirurik ez edukitzeagatik, botere politikoa ez erabiltzeagatik, gailentzen den genero, kultura edo adineko kide ez izateagatik...

Ahokotasuna, ezagutza, baliabideak eta ahozko narrazioak transmititzeko erak lapurtu ezin izan dizkioten gehiengo sozialaren adierazpide nagusia da; euskarri teknologiko dezentratua duenez, erresistentzia, autogestionatua izatea eta

jendeak bereganatzea errazten du. Emmanuel LIZCANOren hitzetan (1984:10), “idazketak, zientziari emandako bultzadarengatik ondo irabazitako ospea baldin badu ere, hau idazten duenak idazketa sostengu gisa erabiltzeaz gain plazer fisikoa ere lortu arren, ez dio inori ahozko kulturen lurra basamortu bihurtzeko eskumenik ematen. Ez dute idazketarik izango, baina guk faltan ditugun beste lorpen batzuk dituzte, eta -nik dakidala- ez dute inoiz kulturarik eza edo superstizioarengatik geure liburuak sutara eramango dituen *ahozkotasunaren* aldeko kanpainarik hasi. Letra eta gobernuko jende hori: ahozko hitzen kulturak ez dira soilik urrutiko kontinenteetan bizi. Euren hitza daukate ijito eta euskaldun, galego eta andaluziar, geure haurrak eta geure barrenetan ditugun amildegi inkontzienteak, hain ikasiak garenok ere. Juan de Mairenak ondo zekien bezala, oraindik oso litekeena da, geure artean esan dezagun, ezagutza unibertsitarioak folkloreakin, herriaren jakintzarekin ezin lehiatzea. Utz itzazue, utz gaitzazue, utz dezagun geure burua bakean!”.

Edo Hans Magnus ENZENSBERGERek (1986:7) planteatzen digun bezala, “ inoiz ez da izan kontua idatzizko kulturaren bidea zelaitzea, eta are gutxiago gizakiak adingabetasunetik askatzea. Mintzagai zen progresoa oso bestelako kontua zen. Alfabetatugabeak *gizakiaren klaseetatik baxuenera otzantzea* zen, fantasia eta tema indarrez kentzea, ondoren, euren giharren indarra eta euren eskuen trebezia esplotatzeaz gain, euren burua ere ustiatzeko”.

Letra lege da, abstrakzioa, burokrazia eta plangintza: *bizitza zehazgabe posiblea arau finko eta intemporalera makurtzea*, Agustín GARCÍA CALVOK esango lukeen modura. “Izpiritua, hitzaren kultura guztietarako hatsa, ahozkotasuna, airea iraitzea sortzen duen ahoskera bihurtuta. Bere ahozko moduan, hizkuntza organoa da eta hitza, ‘fisiologikoa eta psikologikoa (eta logikoa) elkartzen ditu, erritmoari eta ixiluneari ematen dio

nagusitasuna, ahozkoari arnasa gailentzen zaio, adierazpideari ekintza, ideari emozioa, DUMÉRYk adierazi bezala. Bere baitan, ixiltasuna ere adierazgarria da” (Emmanuel LIZCANO, 1984:10).

Bibliografía

Rosa ALCÓN y Marta DOMÍNGUEZ (2007) *Del superfeminismo al sentido común y la vida cotidiana*. En Javier ENCINA y otr@s (coord.) *La ciudad a escala humana*. Ed. Atrapasueños. Sevilla.

Ángel CALLE (2008) *(Nuevos) Cultivos sociales*. Cuchará' y paso atrás' nº 18. Sevilla.

José Luis CORAGGIO (1993) *La construcción de una economía popular como horizonte para ciudades sin rumbo*. Ponencia presentada en el Seminario sobre “Globalización, fragmentación y reforma urbana: El futuro de las ciudades brasileñas en la crisis”. Itamonte (Brasil), 26-29 de octubre.

(2010) *La economía social y la búsqueda de un programa socialista para el siglo XXI*. En Javier ENCINA y otras (coord.) *Las culturas populares*. Ed. Atrapasueños. Sevilla.

Javier ENCINA y Juan Carlos MEJÍAS, (1997) *Nacionalismo y culturas populares: una lucha por el tiempo y el espacio*, en Colectivo de Estudios Marxistas (Coord), *Nacionalismo-internacionalismo. Una visión dialéctica*. Ed. Muñoz Moya. Sevilla.

Javier ENCINA y OTR@S (coord.) (2004) *Reparto. Presupuestos participativos y autogestión de la vida en Las Cabezas de San Juan*. Ed. Atrapasueños. Sevilla.

(2009) *Comunicación popular o comunicación alternativa. ¿Un falso dilema?* Ed. Atrapasueños. Sevilla.

H. M. ENZENSBERGER (2015) *Elogio del analfabeto*. En Javier ENCINA, Ainhoa EZEIZA, Desempoderamiento, juego y oralidad. Ed. Bitiji-Toreador de Pájaros/Colectivo de Ilusionistas Sociales. Sevilla/Donostia.

Sigmund FREUD (1984) Más allá del principio del placer. Ed. Alianza Editorial. Madrid.

R. GÓMEZ ZÚÑIGA y J. GONZÁLEZ MINA (2003). *(des)ordenar lo vivido, reordenar lo sabido: déficit simbólico y juegos-simulacro*. III Simposio Nacional de Investigación y Formación en Recreación. Vicepresidencia de la República/Coldeportes/FUNLIBRE Noviembre 27 al 29 de 2003. Bucaramanga, Colombia.

Jesús IBÁNEZ (1997) *A contracorriente*. Ed. Fundamentos. Madrid.

Dolores JULIANO (1992) *Cultura popular*. Cuadernos de antropología. Ed. Antrhopos. Barcelona.

Emmanuel LIZCANO (1984) *Cuando no saber escribir es no saber escribir*. Liberación; jueves, 8 de noviembre.

Beatriz LUQUE y Javier ENCINA (2007) *De las mediaciones consentidas a las mediaciones deseadas. Lo masivo y lo colectivo en los procesos de comunicación*. Cuchará' y paso atrás' nº 15. Ed. Atrapasueños. Sevilla.

Jesús MARTÍN-BARBERO (2007) *Desafíos de lo popular a la razón dualista*. Cuchará' y paso atrás' nº 17. Ed. Atrapasueños. Sevilla.

(2009) *Políticas culturales de nación en tiempos de globalización*. Cuchará' y paso atrás' nº 23. Ed. Atrapasueños. Sevilla.

(2010) *Los métodos: De los medios a las mediaciones*. En Javier ENCINA y otras (coord.) *Las culturas populares*. Ed. Atrapasueños. Sevilla.

Carlos MARX (1981) *Manuscritos económico-filosófico* en Erich Fromm Marx y su concepto del hombre. Fondo de Cultura Económica. México DF.

Edgar MORÍN (2001) Los siete saberes necesarios para la educación del futuro. Ed. Paidós. Barcelona.

Carl SCHMITT (1984) *El concepto de lo «político»*. Folios Ediciones. México.

Boaventura de Sousa SANTOS (2007) *Democratizar la Democracia (una introducción)*. Cuchará' y paso atrás' nº 15. Ed. Atrapasueños. Sevilla.

Raúl ZIBECHI (2008) *Espacios, territorios y regiones: la creatividad social de los nuevos movimientos sociales en América Latina*. Cuchará' y paso atrás' nº 18. Ed. Atrapasueños. Sevilla.

Raúl ZIBECHI (2009) *La comunidad como máquina social*. Cuchará' y paso atrás' nº 23. Ed. Atrapasueños. Sevilla.